

Slovo povzbuzuje ke služb?

Převod materiálu
Alžběta Hanychová
Pořadí v lekci
31

Téma

Na začátek velikonočních událostí Ježíš z lásky přijímá roli služebníka, přináší lidem očištění a povzbuzuje ke služb?

Cíl

- Děti poznají Ježíše jako toho, kdo je důležitý, a přesto se nebojí služby.
- Děti dostanou povzbuzení, že láska pomůže zvládnout i práci, do které se nikomu nechce.
- Děti se mohou zamyslet, kde by potřebovali pomoci zvládnout „svoji špínu“ a mají dostat ujištění, že Pán Ježíš je přijímá a pomáhá s tím.

Pro učitele

Biblický text: J 13,1–17

Výkladové poznámky

Kontext: Začíná druhá část evangelia, která se již celá týká velikonočních událostí. Začíná třikapitolovou epizodou u večeře, která odpovídá **vyprávění o „poslední večeři“** podle ostatních evangelistů, (Mk 14,10–31, Mt 26,14–35; L 22,1–38). V každé bodě se Jan s ostatními shoduje (začátek velikonočních svátků; označení Jidáše jako zrádce, který se ale účastní stolování s Ježíšem; použití metafor vinné révy), přesto přináší výrazné odlišnosti. Jednou z odlišností je přesnéazení velikonočního týdne, druhou, pro nás zásadnější, je právě vyprávění o mytí nohou, které nahrazuje ustanovení svaté večeře Pán?

Vyprávě předpokládá, že posluchač základní vyprávění už zná, proto použije příběh plný symbolů, který výrazně (až provokativně) porozumění večeři Pán (podobně k tomu) interpretuje a doplňuje.

Slavnostní úvod zdrazňuje, že Ježíš do následujících událostí vstupuje dobrovolně, v domě a s jistým záměrem — nejedná se o žádný tragický omyl. Ježíš ví, že se jde do finále — jde k Otci, miluje své lidi ve světě a dokazuje lásku až do konce (doslovný překlad „do dokonalosti“).

Následuje druhé uvedení situace, které se již vztahuje bezprostředně k našemu příběhu. Prvním motivem je **prostředí večeře**, společného slavnostního jídla. Stejně jako ostatní evangelia eviduje náš příběh **přítomnost Jidáše** včetně zdraznění, že Ježíš o jeho zradě ví, přesto mu neodpírá společenství svého stolu. Jako předce zrady je označen Šábel — na jednu stranu to má zmírnit přímou lidskou odpovědnost, na druhou stranu to znamená, že zlo proniká do nejbližšího Ježíšova okolí, do srdce jeho učedníků. Těmto motivem je pak připomenutí Ježíšovy **svrchované moci** (Otec mu dal všechno do ruky) a jeho **božského přívodu** (z Boha vyšel a k Bohu odchází). To vše zdrazňuje cílený kontrast ve vyprávění. Ježíšovo chování je naprosto neobvyklé.

Mytí nohou je služba velice ponižující. Ve starověku bývaly jedinou obuví sandály — povinností hostitele bylo umožnit potřebnou hygienu — buď poskytnout hostům základní vybavení nebo přímo otroka, který se

o jejich komfort postaral. Nicméně Bible a židovská literatura zná i výjimečné případy, kdy na znamení ponížené úcty se této role ujme sám hostitel (v rámci této logiky by však Ježíš byl příjemcem této péče). Zde je ovšem zdůrazněn další motiv — Ježíš vyzdvihuje **službu** jako takovou a sám „jde příkladem“.

Rozhovor s Petrem představuje typické „janovské nedorozumění“ (podobně např. Nikodém či Samařanka u studny). Třikrát si Ježíš a Petr odpovídají — Petrovo nechápání dává prostor postupnému vysvětlování a přidávání významů tak obyčejnému dění, jako je základní hygiena.

Ježíš je osloven „**Pane**“, sám tento titul potvrzuje, tím zdůrazňuje přelomovost svého jednání. Ježíš zdůrazňuje pro mnohé novou, nečekanou podobu svého (resp. Božího) panování, které je založeno na nasazení se pro druhého, na milující službě. To má být vzorem pro vztahy mezi Ježíšovými učedníky.

Petrovo odmítání je pochopitelné, sám Ježíš konstatuje, že tomu Petr nyní nerozumí. Důležité je ovšem ujasnit, že „**potom**“ **to pochopí**. To jednak znamená, že Ježíšovo jednání smysl má — sám ho „potom“ (až se oblékne a sedne si zpět ke stolu) vysvětluje, jednak to poukazuje na výhled na další události. Ježíšův život, jeho kázání i znamení dostávají celý smysl právě až v souvislosti s jeho ukřižováním a vzkříšením. Podobně jako u některých aktuálních událostí můžeme nahlédnout smysl až při zpětném pohledu nebo v širší perspektivě.

Pro Petra je typické, že Ježíš u něj vzbudí **výraznou emotivní reakci** (nejprve tvrdí: „Nikdy!“, pak požaduje kompletní očištění). Přijmout od Ježíše záchranu, i když je to jiná forma, než bych si představoval a přál, není samozřejmé. Zdá se, že se jedná právě o to **osobní přijetí** Ježíšovy milosti — toho, že potřebuji od Ježíše umýt a toho, že mu to dovolím. Církevní tradice pak zde slyší i narážku na křest.

Závěrečné vysvětlení zdůrazňuje Ježíšovu autoritu, jednak shrnuje důsledky pro učedníky (a s nimi samozřejmě pro celou církev). Převrací se role pána a služebníka. Kdo přijal Ježíšovu službu a nahlédl v jeho utrpení význam pro svůj život, s tímž nasazením a se stejnou láskou se má obracet k druhým lidem.

Související odkazy

Genesis 18,4: Abraham dává vodu na umytí těm hostům (poslům Božím).

1. Samuelova 25,41: Abigajil nabízí poníženou službu Davidovi.

Lukáš 7,44: Ježíš vyčítá farizeovi zanedbání povinností.

Filipským 2,6–8: „Způsobem bytí byl roven Bohu, a přece na své rovnosti nelpěl, nýbrž sám sebe zmařil, vzal na sebe způsob služebníka (otroka), stal se jedním z lidí, v podobě člověka se ponížil, v poslušnosti podstoupil i smrt, a to smrt na kříži.“

Plus řada míst, kde Ježíš vyzdvihuje ponížené (či děti) nebo nabádá učedníky ke službě (např. Mk 10,35–45; L 22,24–30; Mt 18,1–5).

Obrazy Ježíše v tomto textu: učitel (vysvětluje a učí ostatní); šéf (má vše pevně v rukou, zadává úkol ostatním), který se stává služebníkem.

Úskali

Vyprávění má **hodně symbolů a doplňků**, není třeba všechny vysvětlovat, je lepší držet se jedné linie vyprávění (když se na některé detaily děti možná budou doptávat, pak má smysl se jim vnovat).

I **fyzická rovina** (tělesná služba) má svůj velký význam. Také **emoce** jednotlivých aktérů i dětí (pohoršení, odpor) raději využijte, než přejděte — přiblíží vyprávění a je i cílem příběhu ukázat proměnu přístupu k oby

nejné služb?, kterou Ježíš p?ínáší.

D?ti (a nejen ony) bývají alergické na situaci, kdy jim dosp?lí n?koho **dávají za p?íklad**. („Vezmi si p?íklad z...” je nejlepší cesta dí? otrávit). Na druhou stranu je známý fakt, že lépe, než pou?ení fungují ve výchov? zážitky a vstípené vzorce chování. Soust?e?te tedy více pozornosti na to, co Ježíš d?lal (v?etn? toho, že to vysv?tloval), než že u?edník?m „dával pou?ení“.

Odkazy

Odkazy na starší p?ípravky, pracovní materiály a další najdete pod textem úlohy.

Pro d?ti

P?edškoláci

Jednou se Pán Ježíš chystal na slavnostní velikono?ní ve?e?i se svými u?edníky. Jenže p?edtím celý den n? kde chodili, a tak bylo n?co dost nep?íjemn? cítit. Co to asi bylo? (...) No jasn?, smrd?ly jim nohy. To by takovou ve?e?i mohlo p?kn? znep?íjemnit.

Koupelnu tenkrát po ruce nem?li, bylo zvykem, že každá bohatší domácnost m?la n?koho, kdo se o to um?l postarat. N?jakého otroka, který si vzal zást?ru a lavor, a jednomu po druhém ty nohy umyl. Jenže tady žádný otrok nebyl. Co s tím? Komu z vás by se cht?lo mýt ostatním smradlavé nohy? A kdo by to m?l ud?lat tenkrát?

Zopakujeme si, kdo tam byl (*m?žeme použít figurky nebo loutky*): Ježíš — ten byl ze všech nejd?ležit?jší, kv? li tomu tam všichni byli. Petr — to byl mezi u?edníky takový šéf party. Jidáš — ten byl odborník na peníze (n?kdy až moc). Tomáš — ten všemu musel p?íjít na kloub. Taky Jan — tomu to zase nejlíp myslelo. A další u?edníci...

U?edníci se koukali jeden na druhého, nikomu se necht?lo na zem a starat se o unavené a smradlavé nohy ostatních. Nikdo se k takové služb? nem?l...

Ježíš dob?e v?d?l, že ho ještě ?eká o Velikonocích hodn? t?žkých chvil. V?d?l, že záleží na n?m, jak všechno dopadne. I jak dopadne tahle dnešní ve?e?e. A protože m?l u?edníky moc rád, cht?l pro n? ud?lat všechno, co pot?ebovali.

Najednou vstává, svléká si slavnostní šaty, místo nich si bere oby?ejnou zást?ru. Pak nalévá vodu do lavoru, kleká si p?ed u?edníky a za?íná jejich ušlapané nohy mýt. Myje nohy Janovi, Tomášovi, Jidášovi, Jakubovi... Stejn? by je umyl... (*dopl?te jména d?tí*).

Nakonec p?išla ?ada na Petra.

(*Dále je vypráv?ní stejné jako pro další skupinu.*)

Petr se za?al hrozn? divit, skoro se s Ježíšem pohádal, byl z toho úpln? paf: „To jako ty mi chceš mýt nohy, pane?“ Ježíš mu klidn? odpovídá: „Jednou to pochopíš, ono ti to jednou docvakne, i když se te? divíš.“ Ale Petr se úpln? vyto?il: „Ty mi nikdy nebudeš sloužit!“

Ježíš mu trp?liv? vysv?tluje: „Je to pot?eba, jestli chceš být se mnou. Na lidi se chytá všelijaká špína. N? která zvenku, ale n?která také zevnit?. To, když ud?láme n?co špatného, n?komu ublížíme nebo nám hlavu zamotají zlé nápady. Tomu už Šimon Petr rozumí. „Tak pane, to pot?ebuju vydrhnout od hlavy až k pat?“

(Následující odstavec můžete vyprávět nebo nechat děti, ať to samy domýšlejí.)

„Nohy, to protože jsem šel, kam jsem neměl. Ruce, protože jsem někomu uhodit.

Hlavu, protože jsem záviděl. Nos, protože ho mám moc nahoře. Oči, protože jsem přehlížel, když brácha potřeboval pomoc. Ústa, protože jsem urazil přítele. Zadek, protože jsem byl líný ho zvednout a donést nemocné sestře. (…)

Ježíš však Šimona Petra zarazil: „Stačí, když víš, že potřebuješ pomoc s tím, cos zvorál a dovolíš mi umýt aspoň část svojí špíny. To ti pomůže i s tím ostatním.“

Potom se Ježíš obrátil i ke všem ostatním: „Už rozumíte? Mluvíte o mně jako o svém mistrovi a pánovi — a máte pravdu. A tak když jsem se já, váš pán, neštítel vaši špíny, i vy pomáhejte jeden druhému. Ukázal jsem vám to, abyste věděli, jak spolu máte jednat. Kdo mezi vámi bude šéfovat, ať to dělá proto, aby druhým pomáhal.“

Mladší školní děti

Aktivita: Připravte si dva papíry nebo velké archy. Na jeden napište nebo nakreslete velkého editel nebo královnu, na druhý sluhu nebo třeba uklízečku. Dětem rozdejte fixy (třeba kromě zelené a červené) a ke každému s nimi pište, co dělá, jaký je a jak se k němu chovají ostatní lidé.

Až to bude hotové, vezměte si zelenou barvu a společně označte, co se hodí k Ježíšovi, červenou barvou, co ne. Můžete si povídat i pro, něco může být dokonce označeno i oběma barvami, protože se tak choval v různých situacích.

Tak co, je Ježíš spíš sluha, nebo pán? Zdá se, že se k němu vztahuje obojí.

Ježíš dobře věděl, že patří k Pánu Bohu a že u něj má pevné místo. Ale taky mu bylo od začátku jasné, že ho čekají strašné těžké chvíle — zrada přátel, nespravedlivý soud a taky smrt. Tak na jednu stranu má nejvyšší zastání, na druhou stranu přijímá nejtěžší službu. Aby bylo jasné, že to není žádný omyl, rozhodl se, že u edníkům prakticky ukáže, co znamená, když pán má rád svoje druhy.

Když někdo někomu miluje, je schopen pro něj udělat i tu nešpinavější práci. Ve starověku byla taková ponižující služba mytí nohou. U nás je zvykem zout si v předsíni špinavé boty, tenkrát bylo zvykem zavolat otroky a hostům umýt nohy v latoru. Když jste celý den na nohou, je vedro, všude se prší a nosíte jen sandály, to jsou pak nohy hodně špinavé a smradlavé. Výjimečně se stávalo, že když přišel nějaký extra d ležitý host, tak se této služby ujal i hostitel.

Ale Ježíš to udělal obráceně! On byl mistr, učitel a mnozí v něm viděli zvláštního Božího posla, přesto sám odložil své těné oblečení, vzal si zástěru a kleknul si před svoje žáky s lavorem a rukávkem!

Kdyby editel šel uklízet machat hadr na podlahu, asi by se nad tím pozastavila. Petr se začal hrozně divit, skoro se s Ježíšem pohádal, byl z toho úplně paf: „To jako ty mi chceš mýt nohy, pane?“ Ježíš mu klidně odpovídá: „Jednou to pochopíš, ono ti to jednou docvakne, i když se tě divíš.“ Ale Petr se úplně vytočil: „Ty mi nikdy nebudeš sloužit!“

Ježíš mu trpělivě vysvětluje: „Je to potřeba, jestli chceš být se mnou. Na lidi se chytá všelijaká špína. Některá zvenku, ale některá také zevnitř. To, když uděláme něco špatného, někomu ublížíme nebo nám hlavu zamotají zlé nápady. Tomu už Šimon Petr rozumí. „Tak pane, to potřebuju vydrhnout od hlavy až k patě!“

(Následující odstavec můžete vyprávět nebo nechat děti, ať to samy domýšlejí.)

„Nohy, to protože jsem šel, kam jsem neměl. Ruce, protože jsem někomu uhodit.

Hlavu, protože jsem záviděl. Nos, protože ho mám moc nahoře. Oči, protože jsem přehlížel, když brácha potřeboval pomoci. Ústa, protože jsem urazil přítele. Zadek, protože jsem byl líný ho zvednout a donést nemocné sestře aj. (...)“

Ježíš však Šimona Petra zarazil: „Staří, když víš, že potřebuješ pomoci s tím, cos zvorál a dovolíš mi umýt aspoťást svojí špíny. To ti pomůže i s tím ostatním.“

Potom se Ježíš obrátil i ke všem ostatním: „Už rozumíte? Mluvíte o mně jako o svém mistrovi a pánovi — a máte pravdu. A tak když jsem se já, váš pán, neštítel vaší špíny, i vy pomáhajte jeden druhému. Ukázal jsem vám to, abyste věděli, jak spolu máte jednat. Kdo mezi vámi bude šéfovat, ať to dělá proto, aby druhým pomáhal.“

Starší školní děti

Aktivita: Připravte si dva papíry nebo velké archy. Na jeden napište nebo nakreslete velkého editela nebo královnu, na druhý sluhu nebo třeba uklízečku. Dětem rozdejte fixy (třeba kromě zelené a červené) a ke každému s nimi pište, co dělá, jaký je a jak se k němu chovají ostatní lidé.

Až to bude hotové, vezměte si zelenou barvu a společně označte, co se hodí k Ježíšovi, červenou barvou, co ne. Můžete si povídat proč, něco může být dokonce označeno i oběma barvami, protože se různě choval v různých situacích).

Rozdělte děti role. Vypravěč, Ježíš, Petr, další učedníci (není nutné vyplňovat Jidáše).

Zkuste si představit, co se komu z nich honilo hlavou...

Přetřete si prsty, srozumitelněji je příklad Slova na cestu. Pokud děti rádi tou, můžete ho říst po rolích. [Můžete ho pak vytištěný na A4 nebo A5](#), lépe se s ním pracuje, je dobré ho rozlenit po rolích. Případně využijte vyprávění pro mladší děti.

Líbí se vám, co Ježíš udělal? Co byste mu na to řekli vy?

Proč to Ježíš udělal?

Proč se Petr bránil?

Co si z toho odnesli učedníci?

Je nějaká takováhle služba, třeba doma nebo v kostele, do které se nikomu nechce? Kdo ji nakonec udělá?

Přibíh si v rozdaných rolích zahrajte jako scénku (můžete připravený lavor a ručník, klidně bez vody, záleží na vašich možnostech).

Přesah

Zelený čtvrtek, obnovená tradice v katolické církvi: během bohoslužeb kněz nebo biskup umývá nohy, někdy ministrantům, stále řastěji „normálním“ laikům z farnosti, někdy dokonce zcela neskladným lidem (vězňům, bezdomovcům apod.) — více viz odkazy.

Podněty pro rozhovor

Kdo je nejvyšší šéf? Jak se pozná?

Jaká práce je třeba udělat, a přece se do ní nikomu nechce?

Když se bojíme, co bude dál, někdy pomůže začít se starat o druhé.

Je nějaká nepříjemná služba, třeba doma nebo v kostele, do které se nikomu nechce? Kdo ji nakonec udělá?

Nepříjemné stránky péče o děti, staré nebo nemocné lidi — láska pomůže i s tím, do čeho se nám nechce.

Dostali jsme za úkol starat se i o sebe navzájem — jak mohu i jako dítě „sloužit“, pomáhat ve sboru?

Služba staršovstva a další dobrovolníci ve sboru.

Kde jsme „nejšpinavější“ my — s čím potřebujeme pomoci od Ježíše nejvíc?

Liturgie

Písně

Hřích (SV 79); *Oči jsi mi dal* (SV 232); *Odpusť* (SV 233); *Proč zvykli jsme si snadno žít* (SV 273); *Majim, majim* (SV 351); *Vstal a myl* (SV 378)

Biblický text k zapamatování

Dal jsem vám příklad, abyste i vy jednali, jako jsem jednal já. (J 13,15)

Rituál

[Na plakátu](#) společně hledejte obrázek, který symbolizuje dnešní vyprávění.

Zapalte svíčku jako znamení svatosti, chvilku se kolem dokola za ruce a opakujte či zpívejte refrén „Ty jsi hoden žehnání a chvály, tvoji moc a sílu slavíme. Před tebou se Pane Kriste, Králi králů, dobrovolně skláníme.“ (SV 215, EZ 632)

Na začátku setkání můžete recitovat úvod Janova Prologu (J 1,1): Na počátku bylo Slovo, to Slovo bylo u Boha, to Slovo byl Bůh.

Okénko do bohoslužeb

Rekvizity nebo velké obrázky: smeták, prachovka apod., lžička a ručník, případně mýdlo, velké srdce.

Kdo z vás rád uklízí? *Průzkum, případně hlasování mezi dětmi, případně dospělými.*

Kdo uklízení rádi nemáte? Proč? (Je to těžké, nemá to konce, člověk se musí moc ohýbat, bolí z toho záda, raději bychom, aby to udělal někdo jiný, protože si chceme raději hrát...). A hlavně člověk zápasí se špínou — a ta je často smradlavá, hnusná a prostě fuj.

Dokonce existuje špína, která není vidět, ale umaže stejně jako bláto, kolikrát ještě hůř. To, když máme všelijak špinavé myšlenky, házíme po sobě hnusná slova nebo se nechutně chováme.

No jo, ale když tu blátivou ani tu lidskou špínu nikdo neumyje, jen se hromadí.

Naštěstí když se takhle umažeme, můžeme se zase nechat umýt. Dobrou čistící metodu a dobrého pomocníka nabízí Bible. Kdo je vrchní šéf Boží poádkové firmy a jak ji vede? To už se dozvíte v nedělníce.

Modlitba

Pane Ježíši, děkujeme ti, že se nás nikdy neštítíš, naopak nám pomáháš. Prosíme tě za lidi, kterým druzí nechťají pomoci nebo je šikanují, protože k nim cítí odpor. Taký tě prosíme za všechny lidi, kteří druhým po tvém příkladu ostatním pomáhají. Nás to taký nauž. Amen.

Kam dále

[Jan 13,1–17 \(překlad Slovo na cestu\), aktivita pro starší školní děti](#)

[Židková, Marta: Mytí nohou a poslední večeře \(Zelený čtvrtek\) \(katechetická příloha\)](#)

[Obrázky k vybarvení \(deti.vira.cz\)](#)

[Obrázky k vybarvení \(deti.vira.cz\)](#)

[Obrázky k vybarvení \(deti.vira.cz\)](#)

[Obrázky k vybarvení \(deti.vira.cz\)](#)

[Papež navštívil římskou věznici, kde umyl nohy 12 vězňů. \(christnet.eu\)](#)

[Meisner, J.: Zelený čtvrtek / Umývání nohou jakožto „magna charta“ společenství...](#)

[Zelený čtvrtek: Výuka náboženství Pravoslavná církev](#)

Odkaz na píseň

[Hvězdy tvé jsou jednou dožehou](#)

[Oči jsi mi dal, vidět neumím](#)

[Odpusť, že dnes tak jako včera](#)

[Přemýšlej, děkuj a služ \(SV273\)](#)

[Majim, majim \(SV351\)](#)

[Vstal a myl \(SV378\)](#)

Cílová skupina

[Předškolní](#)

[Mladší školní](#)

[Starší školní](#)

Katechetické cykly

[Dál přece nejdeme sami IV \(s apoštoly, s Janem a celou církví\)](#)

Biblický odkaz (kat)

[Jan 13,1–17](#)